

УДК 336.61:342.951

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v98.2023.2>

Г. М. Зайкіна

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Досліджувана тема є актуальною, оскільки управління залізничним транспортом загального користування є ключовим аспектом розвитку транспортної інфраструктури України. Незважаючи на те, що цей вид транспорту є одним з найбільш ефективних та економічно вигідних, він також стикається з численними викликами та проблемами у сучасному світі. Одним з головних завдань управління залізничним транспортом загального користування в Україні є підвищення ефективності його функціонування. Це можливо досягнути за допомогою використання новітніх технологій, підвищення якості обслуговування пасажирів та вантажів, забезпечення безпеки на залізничному транспорті, покращення інфраструктури та технічного оснащення залізниць. Важливим аспектом управління залізничним транспортом є забезпечення його сталого розвитку та інтеграції з іншими видами транспорту. Це можливо здійснити за допомогою удосконалення логістики та координації роботи залізничного транспорту з іншими видами транспорту, що сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності залізничного транспорту. Таким чином, актуальність наукової статті на тему мета та завдання управління залізничним транспортом загального користування в Україні полягає в необхідності вирішення важливих проблем, пов'язаних з ефективністю та розвитком залізничного транспорту.

Огляд останніх досліджень. Правові питання функціонування та адміністрування залізничного транспорту в Україні розкривали у своїх роботах такі вчені як І. Аксьонов, В. Бабич, Ю. Бараш, І. Булгакова, О. Дейнека, Е. Деркач, В. Дикань, Н. Колеснікова, А. Міщенко, Л. Позднякова, Р. Прокоп'єв, І. Рудяга, Д. Тимоха, та інші.

Однак, в аспекті функціонування залізничного транспорту в Україні важливий симбіоз адміністративного та фінансового права, що ускладнює цю тематику та зумовлює необхідність наукових досліджень.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теоретичних засад фінансового та адміністративного права, норм чинного законодавства та практики діяльності органів виконавчої влади, розкрити мету та завдання управління залізничним транспортом загального користування в Україні.

Виклад основних положень. Процес інтеграції України у світове господарство потребує сучасних підходів до управління всією транспортною системою, в якій залізничний транспорт України відіграє ключову роль, оскільки являється основним елементом транспортної системи України, що обумовлено суттєвим транзитним потенціалом та однією із найбільших у Європі мережі залізниць.

В науковій літературі вчені доволі часто трактують поняття «мета» і «завдання», як тотожні поняття, але такий підхід є помилковим, адже кожен із згаданих термінів характеризує окрему правову категорію до якої відноситься.

За словниковими положеннями зміст поняття «мета» і «завдання» є схожим, так як обидва терміни розкриваються у значенні: 1) предмет, істота або місце, куди спрямовують постріл, кидок, удар; 2) те, до чого прагнуть, чого намагаються досягти; заздалегідь намічене завдання; замисел [1, с. 1365]. Тобто, мета і завдання – це суміжні, але не тотожні категорії, які співвідносяться між собою, як частина та ціле. Відповідно до цього, мета – це визначений, окреслений, бажаний результат, якого варто досягнути, наприклад, в процесі якоїсь діяльності. В свою чергу завдання – це складові мети, тактичні або ж проміжні за своїм статусом цілі, реалізація яких забезпечує досягнення мети [2].

Визначення мети в управлінні – це логіко-аналітичний та емоційний процес, який має спиратися на наукові засади, що допомагають вибрати характеристики загальної мети. Цей процес складається з послідовності чотирьох взаємозв'язаних дій: 1) визначення закономірних і необхідних характеристик об'єкта управління, відображення їх у меті; 2) визначення можливих, але небажаних характеристик і стану об'єкта, передбачення заходів, що дають змогу відокремити вплив цих обставин на мету; 3) визначення можливих та бажаних обставин і характеристик та включення їх до мети; 4) розробка заходів щодо обмеження мети від бажаних, але об'єктивно неможливих обставин і стану об'єкта управління [4].

Таким чином, під метою управління потрібно розуміти бажаний результат, який потрібно досягнути завдяки впровадженню конкретних дій та стратегій управління. Метою управління може бути досягнення певного рівня продуктивності, покращення якості продукції, зниження витрат, підвищення задоволеності клієнтів тощо. При цьому, мета будь-якого управління конкретизується у її завданнях, які нормативно визначені у відповідних законах.

Залежно від характеру мети, можна виділити декілька видів управління: 1. Стратегічне управління – орієнтоване на досягнення довгострокових цілей організації, таких як розвиток, конкурентоспроможність, збільшення прибутку тощо. 2. Тактичне управління – спрямоване на досягнення середньострокових цілей, таких як ефективне використання ресурсів, оптимізація виробничих процесів, збільшення продуктивності тощо. 3. Операційне управління – орієнтоване на досягнення короткострокових цілей, таких як планування та контроль за денним розкладом роботи, управління запасами, зниження витрат тощо. 4. Інноваційне управління – спрямоване на розвиток нових продуктів, технологій, процесів тощо з метою забезпечення конкурентоспроможності організації. 5. Людське управління – спрямоване на досягнення цілей організації шляхом ефективного управління персоналом, забезпечення його мотивації, підвищенням його кваліфікації тощо.

В свою чергу, під завданнями управління слід розуміти конкретні кроки, які необхідно здійснити для досягнення мети управління. Ці завдання можуть включати розробку стратегій, визначення та виконання планів дій, контроль за виконанням завдань, організацію ресурсів тощо. Основними ознаками завдань управління можуть бути: 1. Мета, яку необхідно досягнути. 2. Процес планування. 3. Координація, яка полягає у управлінні існуючими засобами та способами. 4. Контроль за виконанням завдань. 5. Процес прийняття рішень. 6. Організаційні функції. 7. Основні напрямки діяльності.

Досліджуючи мету та завдання управління залізничним транспортом загального користування в Україні, перш за все слід вказати, що Закон України «Про транспорт» зазначає, що управління в галузі транспорту має забезпечувати своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях, та потреб оборони України; захист прав громадян під час їх транспортного обслуговування; безпечне функціонування транспорту; додержання необхідних темпів і пропорцій розвитку національної транспортної системи; захист економічних інтересів України та законних інтересів підприємств і організацій транспорту, і споживачів транспортних послуг; створення однакових умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту; обмеження монополізму та розвиток конкуренції; координацію роботи різних видів транспорту; ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту та охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту. Державне управління діяльністю транспорту здійснюється шляхом проведення та реалізації економічної (податкової, фінансово-кредитної, тарифної, інвестиційної) та соціальної політики, включаючи надання дотацій на пасажирські перевезення [3].

Чинним законодавством про залізничний транспорт України передбачено, що Кабінет Міністрів України з метою забезпечення державних і суспільних інтересів, свободи підприємництва і формування ринку транспортних послуг, безпеки перевезень, захисту навколишнього природного середовища, визначає умови і порядок організації діяльності залізничного транспорту загального користування, сприяє його пріоритетному розвитку, надає підтримку в задоволенні потреб залізничного транспорту у рухомому складі, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах [5].

В свою чергу, можемо сказати, що мета управління залізничного транспорту загального користування України – це забезпечення ефективної та безпечної транспортної діяльності залізниць для задоволення потреб пасажирів та вантажовідправників відповідно до вимог ринку та чинного законодавства.

До головних ознак мети управління залізничним транспортом загального користування України можна віднести: 1. Організація та забезпечення безпечної та ефективної перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом. 2. Розвиток та модернізація залізничної інфраструктури, зокрема залізничних колій, мостів та тунелів, залізничних станцій та терміналів. 3. Впровадження новітніх технологій та інноваційних рішень для підвищення ефективності та якості залізничних перевезень. 4. Забезпечення дотримання стандартів якості та безпеки в залізничній галузі, а також державного регулювання у сфері залізничного транспорту. 5. Розробка та реалізація стратегії розвитку залізничного транспорту, що враховує потреби ринку та держави, тенденції світового ринку транспортних послуг та стан залізничної галузі в Україні.

Що стосується завдань управління залізничним транспортом загального користування України, на нашу думку, це комплекс дій та заходів, спрямованих на забезпечення безперебійного, безпечного та ефективного руху залізничного транспорту у межах території України.

Основними ознаками завдання управління залізничним транспортом загального користування України є: 1. Забезпечення безперебійної та безпечної роботи

залізничного транспорту відповідно до встановлених норм та стандартів. 2. Забезпечення високої якості транспортних послуг та задоволення потреб користувачів залізничного транспорту. 3. Розвиток транспортної інфраструктури та підвищення її ефективності. 4. Оптимізація роботи залізничного транспорту з метою забезпечення максимальної ефективності та економічної доцільності. 5. Забезпечення дотримання вимог щодо охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. 6. Підтримка належного рівня безпеки та здоров'я працівників залізничного транспорту. 7. Забезпечення взаємодії з іншими видами транспорту та іншими галузями економіки для забезпечення ефективного функціонування транспортної системи в цілому.

Література

1. Великий глумачний словник сучасної української мови. Ірпінь : Перун, 2002. 1440 с.
2. Глушкова Д. В. До характеристики мети, завдань та функцій дисциплінарного провадження. *Юридична наука*. 2020. № 7. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/455/441>
3. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.
4. Роль, значення, сутність і місце мети у стратегічному управлінні. URL: <https://buklib.net/books/25353>
5. Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 №273/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 40. Ст. 183.

Анотація

Зайкіна Г. М. Мета та завдання управління залізничним транспортом загального користування в Україні. – Стаття.

Актуальність статті полягає в тому, що управління залізничним транспортом загального користування є ключовим аспектом розвитку транспортної інфраструктури України. Незважаючи на те, що цей вид транспорту є одним з найбільш ефективних та економічно вигідних, він також стикається з численними викликами та проблемами у сучасному світі. Одним з головних завдань управління залізничним транспортом загального користування в Україні є підвищення ефективності його функціонування. Це можливо досягнути за допомогою використання новітніх технологій, підвищення якості обслуговування пасажирів та вантажів, забезпечення безпеки на залізничному транспорті, покращення інфраструктури та технічного оснащення залізниць. Важливим аспектом управління залізничним транспортом є забезпечення його сталого розвитку та інтеграції з іншими видами транспорту. Це можливо здійснити за допомогою удосконалення логістики та координації роботи залізничного транспорту з іншими видами транспорту, що сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності залізничного транспорту. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теоретичних засад фінансового та адміністративного права, норм чинного законодавства та практики діяльності органів виконавчої влади, розкрити мету та завдання управління залізничним транспортом загального користування в Україні. У статті визначено, що під метою управління потрібно розуміти бажаний результат, який потрібно досягнути завдяки впровадженню конкретних дій та стратегій управління. Метою управління може бути досягнення певного рівня продуктивності, покращення якості продукції, зниження витрат, підвищення задоволеності клієнтів тощо. При цьому, мета будь-якого управління конкретизується у її завданнях, які нормативно визначені у відповідних законах. Визначено, що під завданнями управління слід розуміти конкретні кроки, які необхідно здійснити для досягнення мети управління. Ці завдання можуть включати розробку стратегій, визначення та виконання планів дій, контроль за виконанням завдань, організацію ресурсів тощо. Сформовано основні ознаки завдання управління, якими можуть бути: мета, яку необхідно досягнути; процес планування; координація, яка полягає у управлінні існуючими засобами та способами; контроль за виконанням завдань; процес прийняття рішень; організаційні функції; основні напрямки діяльності.

Ключові слова: акціонерне товариство, адміністративні процедури, адміністрація, бюджет, залізничний транспорт, кредитування, методи адміністративної діяльності, стандарти, фінансовий контроль, фінансово-правові відносини, форми адміністративної діяльності.

Summary

Zaikina H. M. Purpose and task of public rail transport management in Ukraine. – Article.

The relevance of the article lies in the fact that the management of public railway transport is a key aspect of the development of the transport infrastructure of Ukraine. Despite the fact that this form of transport is one of the most efficient and economically beneficial, it also faces numerous challenges and problems in today's world. One of the main tasks of public railway transport management in Ukraine is to increase the efficiency of its operation. This can be achieved by using the latest technologies, improving the quality of passenger and cargo services, ensuring safety on railway transport, improving the infrastructure and technical equipment of railways. An important aspect of railway transport management is ensuring its sustainable development and integration with other modes of transport. This can be done by improving logistics and coordinating the work of railway transport with other modes of transport, which will contribute to increasing the efficiency and competitiveness of railway transport. The purpose of the article is to reveal the purpose and task of managing public rail transport in Ukraine based on the theoretical foundations of financial and administrative law, current legislation and practice of executive authorities. The article defines that the goal of management should be understood as the desired result that must be achieved through the implementation of specific management actions and strategies. The goal of management may be to achieve a certain level of productivity, improve product quality, reduce costs, increase customer satisfaction, etc. At the same time, the purpose of any administration is specified in its tasks, which are normatively defined in the relevant laws. It was determined that management tasks should be understood as specific steps that must be taken to achieve the goal of management. These tasks may include developing strategies, defining and implementing action plans, monitoring the performance of tasks, organizing resources, etc. The main characteristics of management tasks can be: the goal that must be achieved; planning process; coordination, which consists in the management of existing means and methods; control over the performance of tasks; decision-making process; organizational functions; main areas of activity.

Key words: joint stock company, administrative procedures, administration, budget, railway transport, lending, methods of administrative activity, standards, financial control, financial and legal relations, forms of administrative activity.